

Christer Wallin Projekt AB

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Utvärdering av ESF-projektet ”Somalier startar företag - jobsök”

Projektägare: Skånes distrikt av IOGT- NTO

Slutrapport 2012-03-31

Projektet ”Somalier startar företag” genomfördes inom ramen för det svenska ESF-programmet (programområde 2) med IOGT-NTO Skåne som projektägare under tiden 2009-04-01 t o m 2012-03-31.

Utvärderingsarbetet påbörjades i juni 2010. Delrapporter har presenterats vid två tillfällen, 2010-11-24 och 2011-12-01.

Rapporten är baserad på

- Dokumentstudier; projektplan, lägesrapporter till ESF-rådet, ändringsbeslut, ny budget, deltagarstatistik mm.
- Genomgångar och diskussioner med projektsamordnare, projektledare och projektassistenter via e-post, telefon samt besök på plats i Malmö vid sju tillfällen.
- Tre fokusgrupper med sammanlagt åtta deltagare.
- Intervju med representant för SWISCH (av somalier nybildad ekonomisk förening)
- Intervjuer med handläggare Malmö stad och Arbetsförmedlingen.
- Medverkan styrgruppsmöten vid tre tillfällen.
- Medverkan vid studiebesök i Växjö
- Deltagande i lär-seminarium; presentation av projektets samlade erfarenheter i feb 2012.
- Sammanställningar och analys av data och dokument.

1 Utvärderingens inriktning

Utvärderingen av detta projekt har genomförts som en *lärande processutvärdering* med utgångspunkt i de krav som Svenska ESF-rådet och Tillväxtverket har tagit fram för strukturfondsprojekt i den nuvarande programperioden. Det innebär att utvärderaren ska påbörja sitt arbete tidigt och fortlöpande återkoppla sina iakttagelser till projektledning och styrgrupp. Genomförandet av projektet kan då vid behov justeras utifrån dessa iakttagelser för att bättre svara upp mot ställda krav och för att öka måluppfyllelsen. Samtidigt kan utvärderingen bidra till ett ökat lärande redan under projekttiden för dem som är ansvariga eller delaktiga på annat sätt.

Det yttersta syftet med en utvärdering av detta slag är framförallt att bidra till lärande och en långsiktig nytta med projektet. Utvärderingen bör om möjligt ge ett värdefullt bidrag till att erfarenheter, lärande och goda resultat implementeras i den ordinarie verksamheten hos projektägaren och/eller hos samverkanspartners efter projektidens slut.

Utvärderingen ska också kunna bidra till det lärande som bör ske utanför projektorganisationen, dvs. till spridningen av lärdomar från projektet ut i en vidare krets av aktörer som idag inte är direkt berörda av projektets aktiviteter men som kan bedömas ha intresse av att ta del av resultat och erfarenheter.

Med dessa syften har jag följt projektets utveckling från maj 2010 och fram till projektslut.

2 Bakgrund, målgrupp och syfte

Projektet har i hög grad grundat sig på några tidigare projekt riktade mot arbetslösa somalier i Malmö som genomfördes under perioden 2004-2008. Inför detta projekt genomförde nuvarande projektledaren Margaretha Rolfsson (företaget Rätso) en enkätundersökning om somaliernas arbetssituation i Malmö. De tidigare projekten och undersökningen bekräftade den låga sysselsättningsnivån bland somalierna, men också att det bland somalierna i allmänhet finns en stark önskan och strävan mot utbildning och arbete och en tillvaro som självförsörjande i det svenska samhället.

Målgruppen för projektet har varit somaliska kvinnor och män (18-64 år) som erhåller försörjningsstöd och söker arbete sedan minst ett år. Målgruppen beskrevs närmare i delrapport 1.

Projektets bärande idé har enligt min mening handlat om att ta tillvara det kunnande om den somaliska kulturen och somaliernas särart som finns hos målgruppen själv - och utforma insatserna för arbetslösa somalier med utgångspunkt i dessa kunskaper. Detta har skett genom nära samverkan med Somalilands förening och genomförande av projektets aktiviteter i denna förenings lokaler i Rosengård, Malmö.

Projektet har alltså i hög grad utgått från det kunnande och det engagemang som finns hos målgruppen och då främst hos Somalilands förening. Att ta vara på de resurser som återfinns i föreningslivet är knappast något som är vanligt förekommande i vårt land. Vi har i det här landet en lång tradition av att det är offentliga myndigheter som ska svara för all omsorg och all annan hjälp till behövande människor. Genom nya samarbeten som bl. a tar vara på föreningars engagemang och kunskaper kan nya verksamheter utvecklas liksom metoder och

projekt som syftar till ökad sysselsättning och lokal utveckling. Den sociala ekonomin är inte minst en viktig brygga för enskilda som kan tänka sig att starta egen verksamhet tillsammans med andra. Den sociala ekonomin i Sverige (föreningar, kooperativ etc.) sysselsätter dock endast några få procent av arbetskraften medan det i många andra EU-länder handlar om kanske tio procent. Det finns således här en potential till ökad sysselsättning som ännu inte tagits till vara i Sverige.

I ansökan till ESF återfanns bl. a följande formuleringar om projektets syften:

”Syftet är att skapa arbete och självförsörjning bland somalier.”

”Projektet ska utveckla en metod och nya grepp för att få in somalierna på arbetsmarknaden”

”Projektets mål är också att bli en modell för kommunen och andra användare hur man effektivt minskar utanförskapet hos en grupp som har stora svårigheter att komma in på arbetsmarknaden och därmed har specifika behov.”

3 Projektets omfattning och innehåll. Projektorganisation.

Projektet har haft sin bas i Rosengård, Malmö - i Somalilandsföreningens lokaler. Projektorganisationen beskrevs närmare i delrapport 1 från november 2010.

Vid två tillfällen under 2010 - 2011 har projektägaren skrivit till ESF-rådet med begäran om att reducera projektets omfattning och budget inkl minskat antal deltagare; först från 180 till 120 och senast, i början av 2011, även från 120 till 90. Projektet planerades för att ha 30 årsplatser men antalet deltagare har i stället i genomsnitt varit runt 20 st. Under projektets slutfas har dock antalet intresserade snarast ökat.

Den viktigaste anledningen till det relativt låga antalet deltagare har varit svårigheterna med rekrytering, bl. a till följd av det svaga intresse som Arbetsförmedlingen visat för projektet. Detta problem har i hög grad påverkat genomförandet av projektet. Projektledning och projektassistenter har ägnat mycket tid åt marknadsföring framförallt riktad mot handläggare och chefer inom Malmö stad. Detta omfattande arbete med marknadsföring och rekrytering av deltagare gick framförallt i början av projektiden gått ut över det övriga projektarbetet. Arbetsinsatserna har dock inte varit utan framgång. Intresset och förtroendet för projektet har ökat efterhand och även lett till en ökad tillströmning av deltagare. Handläggarna på AIC och IOF har, enligt projektledningen, blivit mera positiva när de erhållit information och fått egen erfarenhet av projektets verksamhet.

Projektteam

Det operativa projektteamet har bestått av projektledaren Margaretha Rolfsson på heltid samt två somaliska manliga projektassistenter varav en på heltid och en på kvartstid. Under 2009-2010 blev det tydligt att projektledaren hade svårt att hinna med alla sina arbetsuppgifter. Under 2011 förstärktes därför projektteamet, som arbetar operativt på plats i Rosengård, med projektadministratören Monica Bokenstrand från IOGT-NTO som arbetat operativt på 50 - 75 % av heltid under 2011-2012.

Styrgrupp

Det dröjde relativt lång tid innan en styrgrupp bildades och började träffas med viss regelbundenhet, ca två gånger per år. Jag har som utvärderare närvarat vid flera möten. Mötet i mars var särskilt välbesökt med representanter från bl. a Malmö stad (AIC), NBV, MINE, IOGT-NTO och Somalilands förening. Från december 2010 har det även funnits en representant anmäld från Arbetsförmedlingen i styrgruppen. Denne har endast närvarat vid något enstaka möte. Bakgrunden till förmedlingens frånvaro och allmänt låga intresse för projektet har närmare beskrivits i den första delrapporten.

4 Projektdeltagare

Det stora flertalet deltagare har anvisats från Malmö stad och då främst från stadsdelarna Rosengård, Fosie, Södra Innerstaden och Centrum vilket var i linje med projektets intentioner. Några enstaka deltagare har anvisats från Arbetsförmedlingen.

Jag har under projekttiden genomfört *tre fokusgrupper* med sammanlagt åtta deltagare med inskrivningstid varierande från någon månad till ett helt år. Dessa samtal visade att deltagarna var positiva till projektet och till sitt deltagande. De framhöll särskilt söka jobb - aktiviteterna som värdefulla för deras del. Deras förväntningar har främst handlat om att projektet ska medverka till att de erhåller en anställning. Det framfördes inga direkta anmärkningar eller önskemål om förändringar från deltagarna när det gäller projektaktiviteter som de deltagit i.

Sedan projektstarten och fram till projektslut 2012-03-31 har 80 unika deltagare varit inskrivna i projektet. Den genomsnittliga inskrivningstiden uppgår till ca 8 månader räknat på samtliga deltagare. Projektets reviderade, senaste målsättning att omfatta totalt 90 deltagare har man alltså inte riktigt nått upp till, men det är en relativt liten avvikelse. Könsfördelningen mellan deltagarna har varit jämn.

5 Projektets samverkan med Malmö stad (AIC) och Arbetsförmedlingen

Malmö stad (AIC)

I slutet av oktober intervjuade jag två handläggare från AIC Pildammen som båda anvisat deltagare till projektet. De hade något divergerande uppfattningar om vilket mervärde projektet representerade. Den ena hade endast några månaders egen erfarenhet av samverkan med projektteamet i enskilda ärenden och var försiktigt positiv även om hon ännu inte vid intervjutillfället sett några tydliga resultat i form av arbetsplaceringar för de fyra deltagare hon anvisat.

Den andra handläggaren har själv invandrarbakgrund och flerårig erfarenhet av såväl detta projekt som av tidigare liknande projekt riktade mot målgruppen somalier. Hon var i flera avseenden mera kritisk till projektets innehåll och även till genomförandet i vissa delar. Hennes grundinställning var att vi inte ska särbehandla en etnisk grupp på det sätt som nu sker i detta projekt. Enligt projektledningen var inte denna handläggare representativ för handläggarna. Det finns enligt projektledningen nu ett flertal handläggare och även chefer inom Malmö stad som ställer sig bakom den särbehandling som görs av deltagarna genom att man tar vara på och nyttjar föreningslokalerna och de kontaktytor som här finns gentemot Somalilands förening. De brukar bl. a framhålla att möten i föreningslokalerna främjar kommunikationen och reducerar avståndet handläggare - hjälpsökande; somalierna känner

större trygghet, de öppnar sig mer och återger därmed sina tankar och problem mera adekvat och fullständigt.

Samarbetet med Malmö stad har inte omfattat konkreta diskussioner om att nyttiggöra och implementera projektlärandet genom att överföra projektets erfarenheter till handläggarna, vilket skulle ha kunnat bidra till mera långsiktig projektnytta och till bättre måluppfyllelse när det gäller ett av projektets syften: "Projektet ska utveckla de metoder som olika samhällsorgan använder i kommunikationen med nya grupper för att nå målet med ökad egenförsörjning."

Arbetsförmedlingen

Af har enligt de intervjuer jag gjorde inför min första rapport hösten 2010 inte uppfattat att detta projekt erbjuder de arbetslösa någonting väsentligt utöver det man redan har tillgång till internt eller via de upphandlade externa tjänsterna. Två Af-chefer betonade också att man inte heller kan särbehandla vissa etniska grupper såsom somalierna. Istället behöver dessa lära sig att acceptera och leva efter de villkor som gäller i det svenska samhället vilket även omfattar besök hos myndigheter. Jag har inte haft utrymme att genomföra ytterligare intervjuer med Af-personal men har heller inte fått någon annan information som tyder på att Af i grunden förändrat sin inställning till projektet.

6 Uppföljning av tidiga rekommendationer från utvärderaren

I samband med presentationen av min första rapport i december 2010 gick jag tillsammans med projektägarens samordnare och projektledaren igenom allmänna frågor kring projektets innehåll och genomförande samt rapportens olika rekommendationer om en allmän översyn, handlingsplaner för deltagarna, starkare fokus på strategisk påverkan mm.

Bakgrunden var de brister jag hade kunnat identifiera; jag saknade framförallt ett tydligt och långsiktigt fokus på strategiskt förändringsarbete med aktiviteter som ev. kunde åstadkomma långsiktiga effekter. Det finns skrivningar och målsättningar i projektplanen om detta men under 2009-2010 genomfördes inga aktiviteter som svarade mot dessa mål enligt min uppfattning.

Vid ovan nämnda möte kunde jag heller inte registrera någon tydlig förståelse och acceptans för mina synpunkter och rekommendationer. Rapporten följdes dock upp vid två möten mellan ESF-handläggare och projektledning och ett antal angelägna och konstruktiva åtgärder genomfördes under 2011, delvis med utgångspunkt i den kritik och de rekommendationer som framförts från såväl utvärderare som ESF-handläggare:

- utökad bemanning av projektteamet som arbetar operativt i Rosengård.
- förbättrad dokumentation avseende deltagarna. Särskilda mallar för handlingsplaner liksom slutenkäter togs fram och användes från hösten 2011.
- ett PM med sammanställning av viktiga lärdomar och erfarenheter från projektet togs fram av projektledaren. Detta PM handlar bl. a om somaliernas särart och särskilda behov när det gäller bemötande inkl. de annorlunda "koder" som gäller i den somaliska kulturen.
- stöd och inspiration till Somalilands förening som kunde starta en ekonomisk förening (SWISCH) vars syfte är att ge arbete åt arbetslösa somalier genom att marknadsföra och erbjuda hushållsnära tjänster. Föreningens verksamhetsidé tar sin utgångspunkt i

erfarenheter och lärdomar som gjorts inom projektets ram. Bildandet av denna nya förening ser jag som ett värdefullt projektnytt, ett tydligt uttryck för strategisk påverkan som förhoppningsvis också blir uthållig.

- utbildning om koder/normer för uppträdande i det svenska samhället samt städutbildning för deltagare som förväntas få arbeten med hushållsnära tjänster inom den ekonomiska föreningen SWISCH.

7 Uppfyllelse av mål och syften

Projektet har i ESF-ansökan återgett ett flertal mål och syften. Jag återger här de viktigaste enligt min bedömning:

Långsiktiga syften

”Syftet är att skapa arbete och självförsörjning bland somalier.”

”Projektet ska utveckla de metoder som olika samhällsorgan använder i kommunikationen med nya grupper för att nå målet med ökad egenförsörjning.”

”Projektets mål är också att bli en modell för kommunen och andra användare hur man effektivt minskar utanförskapet hos en grupp som har stora svårigheter att komma in på arbetsmarknaden och därmed har specifika behov.”

Jag har inte kunnat identifiera något medvetet och genomtänkt arbete inom ramen för projektet som handlat om att ta vara på erfarenheter och lärande i syfte att försöka åstadkomma en mera tydlig strategisk påverkan (t ex med fokus på Malmö stads handläggare och deras bemötande av målgruppen somalier), eller ge ett signifikant bidrag till "public debate" gällande somaliernas integration i det svenska samhället. Ett sådant arbete skulle ev. kunna genomföras med annan finansiering inom den närmaste tiden efter projektets slut 2012 och då kunna bidra till att skapa en långsiktig, uthållig nytta med detta projekt.

Mål och resultat för deltagarna

Resultatmålet för deltagarna är formulerat enligt följande:

"Målet är att 70 % av deltagarna ska etablera sig på arbetsmarknaden.....genom eget företagande,anställning eller påbörja en utbildning inom 3-6 månader."

Resultaten visar att 50 av deltagarna har skrivits ut från projektet av olika skäl t o m den 15 mars 2012. Enligt rapporteringen till SCB har 18 deltagare fullföljt projektet, 10 har erhållit arbete, 9 har gått vidare till studier samt ytterligare 13 har avbrutit av annan eller okänd orsak.

Det finns dock data som ger en helt annan och betydligt mera positiv bild av resultaten för deltagarna. En av projektassistenterna har kontaktat alla de 50 personer som lämnat projektet. Uppföljningarna har gjorts vid något varierande tidpunkter men i allmänhet 3-6 månader efter att de skrivits ut från projektet. Vid dessa kontakter har 23 personer redovisat att de erhållit arbete. 13 personer har gått vidare till studier. Det innebär att nästan 3 personer av 4 (72 %) befinner sig i arbete eller i studier 3-6 månader efter att ha skrivits ut från projektet.

Med dessa data som måttstock har projektet nått sitt mål när det gäller resultat för deltagarna - minst 70 % till arbete eller studier.

Enligt redovisningen till SCB har endast ca 38 % gått vidare till studier eller arbete efter en kortare eller längre tid i projektet, en anmärkningsvärt stor skillnad mot de resultat som de egna uppföljningarna per telefon gett. Projektets egen uppföljning ger således en helt annan och mera positiv bild än SCB-statistiken som endast registrerar det omedelbara utfallet av projektet; dvs. vilken försörjning eller aktivitet som följer direkt på utskrivning för den enskilda deltagaren.

Att genomföra en uppföljning av deltagarna ca 3 månader efter projektslut sammanfaller väl med de uppföljningar som görs av Arbetsförmedlingen 90 dagar efter en åtgärd.

8 Strategisk påverkan

Verksamhet i nära samverkan med Somalilands förening och i denna förenings lokaler
Projektsamordnare/projektledning har framhållit att genomförandet i somaliernas egna föreningslokaler i nära samverkan med Somalilands förening varit unikt och i sig utgjort ett verktyg som kraftfullt bidragit till att man på ett mycket mera effektivt sätt når fram till somalierna med aktiva insatser med arbete och integration som slutmål.

Lokaliseringen till föreningslokalerna innebar uppenbara fördelar, bl. a när det gällde rekrytering av deltagare samt förankring av projektet hos målgruppen. Enligt projektledningen finns det ett bristande förtroende för myndigheter hos somalierna som bl. a tar sig uttryck i att man ofta inte kommer till möten och andra aktiviteter man kallas till hos olika myndigheter. En viktig uppgift för projektteamet blir då att påverka dessa negativa attityder och förväntningar genom att begripliggöra det svenska samhällets regelverk, förväntningar och krav på sina medborgare. Enligt projektledningen fyller ESF-projektet en viktig funktion genom att erbjuda de arbetssökande somalierna olika aktiviteter som ska öka deras förutsättningar att leva upp till kraven i det svenska arbetslivet.

När projektet planerades fanns tankar om att Malmö stad skulle stationera en handläggare till föreningslokalerna på deltid, kanske en dag i veckan. Detta har inte genomförts, vilket enligt projektledningen främst beror på den omorganisation som Malmö stad genomförde 2009-2010. Treparsntal med deltagare, någon från projektteamet och en handläggare från Malmö stad (AIC) har dock med viss regelbundenhet genomförts i föreningslokalerna. Projektteamet har också bedrivit en ganska omfattande uppsökande verksamhet riktad främst mot AIC och deras handläggare/chefer.

Om koder

Det förefaller rimligt att åtgärder för att reducera utanförskapet bland somalier riktas mot såväl somalierna själva som mot myndigheternas handläggare. Somalierna behöver lära sig hur den svenska kulturen fungerar och vilka grundläggande värderingar och synsätt som styr det svenska samhället. På samma sätt behöver handläggare som utför tjänster med somalier som en viktig målgrupp bland flera lära sig mer om den somaliska kulturen för att öka sin förståelse för särarten hos denna grupp - och därmed förbättra sina möjligheter att kunna hjälpa dem på bästa sätt.

Projektledaren Margaretha Rolfsson har utarbetat ett PM med utgångspunkt i projektets erfarenheter - om den somaliska kulturen och somaliernas särart som bl. a ska tydliggöra de särskilda koder som somalierna lever efter och som inte alltid är så lätta att förstå för den oinvidde.

Detta PM kan säkert fylla en viktig funktion för att sprida kunskap om somaliernas kultur och särart och särskilda behov när det gäller bemötande mm. Om sedan denna produkt och lärdomarna som där presenteras kommer till nytta genom att regelbundet användas av olika myndigheters handläggare skulle det också vara möjligt att värdera detta som ett långsiktigt projektresultat i form av strategisk påverkan på olika myndigheters sätt att arbeta med somalier.

Projektledningen har vidare medverkat i två konferenser med fokus på somalierna och deras situation i Malmö. Projektledaren fick då tillfälle att berätta om sina erfarenheter från arbete med somalier för konferensdeltagarna som till stor del utgjordes av handläggare från Malmö stad och Arbetsförmedlingen

Under hösten 2011 genomfördes en halvdagsutbildning i det svenska samhällets uppträdarkoder - "Seder och bruk i det svenska samhället" - med somalierna som målgrupp. 8 personer deltog.

SWISCH. Service och utbildning. ekonomisk förening

Under 2011 har Somalilands förening bildat en ekonomisk förening med ovanstående namn som främst syftar till att ge sysselsättning åt tidigare arbetslösa somalier i form av arbete med hushållsnära tjänster.

Den nya föreningen ska ta vara på de idéer som projektledning och deltagare fick vid ett studiebesök i Växjö där MKEF (Mångkulturell ekonomisk förening) med framgång sedan några år erbjuder hushållsnära tjänster åt familjer med eller utan invandrarbakgrund. Denna verksamhet startade för som ett ESF-projekt i Araby, en utsatt stadsdel i Växjö som är litet av ett Rosengård i miniatyr. En av grundarna till föreningen i Växjö har via flera besök i Malmö under 2011 fört över erfarenheter och lärdomar till såväl Malmö stad som till den nybildade föreningen och fungerat litet som en mentor åt föreningen i Malmö. Inom projektets ram genomfördes också sommaren 2011 en utbildning i lokalvård med elva deltagare som förväntades få arbeten med hushållsnära tjänster inom den ekonomiska föreningen. Intresset från projektdeltagarna var stort.

Lärande, spridning och påverkan

Det har hos projektledningen funnits en öppenhet och ett intresse för att inhämta erfarenheter och lärdomar från andra verksamheter och projekt som de man besökte i Växjö hösten 2010. I min första rapport framhöll jag också vikten av att visa öppenhet och intresse för andra verksamheter och utvecklingsarbete inom samma eller liknande områden. Denna öppenhet ser nu ut att bli en viktig framgångsfaktor för projektet genom att bidra till uthållig projektnytta. Det var besöket i Växjö som gav Somalilands förening uppslaget till att starta en ekonomisk förening för att erbjuda hushållsnära tjänster och därigenom sysselsätta arbetslösa somalier.

Projektledningen har också genomfört tre jobbmässor för att informera om projektet och för att marknadsföra den resurs som de arbetslösa somalierna utgör. I diverse olika nätverk och gentemot flera intresseorganisationer har man spridit kännedom om verksamheten. Olika intressenter i omvärlden har också visat intresse för projektet liksom media i form av bl. a regionala dagstidningar och pockettidningen R. Flera ministrar, nämligen de ansvariga för integration, migration och arbetsmarknad, har besökt projektet under 2010-2011.

Ytterligare påverkan genom en mera medveten implementering och genom spridning av erfarenheter hade kunnat bli verklighet om det funnits ett starkare fokus på kunskapsbildning, organisatoriskt lärande och strategisk påverkan hos projektledning, projektägare och styrgrupp. Det är dock snarare regel än undantag att sådana ambitioner inte prioriteras särskilt högt vid genomförande av olika EU - projekt.

Enligt vad projektledningen berättat finns det däremot ett tydligt intresse hos såväl målgruppen som hos flera berörda handläggare i Malmö stad om en fortsättning på detta projekt i någon form. Det som mera konkret efterfrågas är söka jobb - träning i olika former, utbildningsinsatser typ cykelkurser samt jobbmässor där tillfälle ges till möten mellan arbetslösa och arbetsgivare som söker arbetskraft. En ansökan till Integrationsfonden har också utarbetats av Somalilands förening och kommer att inlämnas inom kort.

9 Sammanfattande slutsatser

ESF-projektet ”Somalier startar företag” har riktat sig mot en mycket utsatt och angelägen målgrupp med svag ställning på arbetsmarknaden. Af-statistiken för personer med afrikansk bakgrund visar tydligt att arbetslösheten är mycket hög för denna grupp. Projektet har därför haft ett svårt uppdrag.

Det allmänna och inledande intryck jag fick av ESF-projektet ”Somalier startar företag” under 2010 var något blandat. I min första rapport (november 2010) lyfte jag ett antal frågor och problem som jag ansåg borde diskuteras ingående av projektledning och projektägare. Mina rekommendationer handlade om sådant som bred översyn, bättre dokumentation inkl handlingsplaner för deltagarna och att upprätta en särskild plan för ett målinriktat och medvetet arbete med strategisk påverkan. Jag efterlyste också ett arbete för att se över bemanningen av projektteamet samt ekonomin inför det fortsatta arbetet 2011-2012.

Det fanns till en början en ganska stor tveksamhet/osäkerhet kring flera av mina förslag från projektledningens sida. Projektägaren har sammantaget sett till hela projektperioden inte på ett medvetet sätt arbetat med strategisk påverkan för att långsiktigt ta vara på de värdefulla erfarenheter som projektet trots allt genererat. Någon plan för ett tydligt och konkret arbete med strategisk påverkan såsom jag rekommenderade utarbetades aldrig.

Sammantaget kan jag dock konstatera att de vidtagna åtgärderna under 2011 som beskrivs ovan under avsnitt 6 bidrog till en klar och värdefull stabilisering av projektet. En del av dessa åtgärder kan också komma att ge vissa värdefulla effekter på längre sikt. Jag tänker då främst på den ekonomiska föreningen SWISCH som startats och drivs av somalier och på den handbok/PM som projektledningen arbetade fram och som kunde presenteras i en första version i februari 2012. Om innehållet i detta PM utvecklas något och kommer till användning bör det kunna bli av värde för handläggare inom AIC, Arbetsförmedling, Försäkringskassa m.fl. myndigheter som arbetar med somalier. I så fall blir det möjligt att värdera detta som ett långsiktigt projektresultat i form av strategisk påverkan på olika myndigheters sätt att arbeta med somalier. Jag skulle därför vilja föreslå projektägare/ projektledning att arbeta vidare med och utveckla det innehåll som återfinns i ovan beskrivna PM som i så fall mycket väl skulle kunna användas vid utbildning av främst handläggare inom olika myndigheter som regelbundet möter somalier i sitt värv. Utformning/layout bör samtidigt göras litet mera professionell än tidigare för att öka trovärdigheten.

Resultaten av genomförda insatser för arbetslösa somalier i form av deltagare som gått vidare till arbete är inget som imponerar om man utgår från de data som inrapporterats till SCB. Den uppföljning som gjorts av projektets egen personal ger dock en helt annan bild. Enligt denna har 23 deltagare av totalt 50 utskrivna erhållit arbete i någon form och 13 deltagare har gått vidare till studier. Nästan 3 av 4 personer (72 %) befinner sig således i arbete eller i studier 3-6 månader efter projektslut. Även om det i några fall kan vara andra faktorer än projekt-deltagandet som genererat arbete/studier - eftersom uppföljningen för många gjorts väl sent - är det ändå sannolikt att det främst är deltagande i projektet som gett resultat. Att så många som 36 deltagare gått vidare till arbete/studier är därför ett mycket bra resultat och naturligtvis glädjande för projektledning/projektägare.

Det är anmärkningsvärt hur disparata bilder som erhålls för detta projekt vid uppföljning av resultat i form av antal deltagare som går vidare till arbete/studier beroende på tidpunkt för uppföljning. Att enbart registrera utskrivningsorsak utan att följa upp resultatet några månader efteråt ger åtminstone i detta projekt en relativt dyster bild av resultaten. Detta faktum bör beaktas av ansvariga inom ESF-rådet. Det vore betydligt bättre om SCB eller annan aktör kunde inhämta data från samma tidpunkt som gäller för Arbetsförmedlingen - dvs. 90 dagar efter avslutad åtgärd

Det har funnits en del kritiska synpunkter på projektet från berörda tjänstemän i dess omedelbara närhet, hos Arbetsförmedlingen och hos AIC som är Malmö stads plattform för aktiva integrationsinsatser. Vissa enskilda handläggare hos AIC och chefer hos Arbetsförmedlingen anser det principiellt vara fel att särbehandla en hel etnisk grupp på det sätt som sker i projektet. De har också argument för att inta en kritisk hållning liksom det finns argument hos dem som talar för ett projekt av detta slag. Frågan är principiellt intressant men det skulle föra alltför långt att i denna rapport problematisera och redovisa de olika sakargumenten för och emot att genomföra olika förmedlingsinsatser som enbart är riktade mot deltagare från en viss etnisk folkgrupp.

10 Slutord

Projektets bärande idé har handlat om att ta tillvara det kunnande om den somaliska kulturen och somaliernas särart som finns hos målgruppen själv - och utforma insatserna för arbetslösa somalier med utgångspunkt i dessa kunskaper. Detta har skett genom nära samverkan med Somalilands förening och genomförande av projektets aktiviteter i denna förenings lokaler i Rosengård, Malmö. Resultaten av insatserna är goda om man utgår från projektets egen uppföljning en tid efter att deltagarna lämnat projektet. Att nästan 3 deltagare av 4 har gått vidare till arbete eller studier ger stöd för slutsatsen att det tillämpade arbetssättet i detta projekt varit effektivt för att åstadkomma integration av arbetslösa somalier. Samtidigt är det inte möjligt att skilja ut effekterna av det unika i detta projekt – genomförandet i förenings-lokalerna, i nära samverkan med Somalilands förening – från det riktade förmedlingsstöd som genomförts i form av kartläggning, vägledning, söka jobbträning, dataträning, cykelträning, praktik etc. Dessa aktivt stödjande och utbildande åtgärder har säkert i hög grad bidragit till det goda resultatet. Att ett omfattande förmedlings- och utbildningsstöd till arbetslösa ger goda effekter kan många redan genomförda ESF-projekt vittna om.

Det upplägg som detta projekt har haft rimmar inte så väl med den traditionellt svenska modellen, som innebär en strävan att inte särbehandla vissa grupper inom den offentliga

verksamheten, utan istället erbjuda likartad service åt alla behövande på olika myndighetskontor. Denna modell, och de värderingar den är förknippad med, återspeglas också väldigt tydligt i Arbetsförmedlingens avvisande inställning till detta projekt. Chefer/handläggare från Malmö stad har visat litet större flexibilitet och i många fall varit beredda att ta sig ut till föreningslokalerna och där genomföra möten med deltagare och projektledare.

Det är kanske inte så sannolikt att svenska myndigheter, utifrån erfarenheterna i något eller några projekt, kan tänka sig att i framtiden placera ut ordinarie handläggare "i verkligheten", t ex till föreningslokaler. Däremot tror jag att enskilda handläggare både vill och kan lära sig väsentligt mera om de olika målgrupper de har som uppdrag att hjälpa. Hjälpsatser och metoder behöver anpassas bättre efter olika målgruppers särskilda förutsättningar än idag. Detta gäller i särskilt hög grad när det handlar om målgrupper med mycket starkt särart och uttalade hjälpbehov - som i somaliernas fall.

Denna sistnämnda slutsats ser jag som en viktig lärdom från detta projekt. Visdomsorden från den danske filosofen Sören Kierkegaard (1815 -1851) är för evigt giltiga och tydliggör vad som är det viktigaste av allt i möten mellan hjälpare och hjälpsökare såsom i de vanligt förekommande mötena mellan handläggare/tjänstemän och arbetslösa somalier:

"Om jag vill lyckas att föra en människa mot ett bestämt mål, måste jag först finna henne där hon är och börja just där. Den som inte kan det, lurar sig själv när hon tror, att hon kan hjälpa andra. För att hjälpa någon måste jag visserligen förstå mer än vad hon gör, men först och främst måste jag förstå vad hon förstår."

Växjö 2012-03-31

Christer Wallin

